

Základní problémy studia starších českých dějin I. (NMgr.)

Letní semestr 2023/2024:

středa 15.50–17.25, místnost č. 201

Garant:

Mgr. Jaroslav Svátek, Ph.D.

Kód: AHS 600004

CÍRKEV A NÁBOŽENSTVÍ

21. 2.	Jakub Izdný	Christianizace a počátky církevní organizace
28. 2.	Jakub Izdný	Slovanská církev v Čechách
6. 3.	Jaroslav Svátek	Poutnictví jako kulturní praxe
13. 3.	Blanka Zilynská	Farní síť vrcholného a pozdního středověku
20. 3.	Jan Zdichynec	Monasticismus ve středověku a raném novověku
27. 3.	Blanka Zilynská	Středověké hereze
3. 4.	Blanka Zilynská	Utrakvistická církev do konce středověku
10. 4.	Daniel Soukup	Židovská komunita ve středověku
17. 4.	Jan Zdichynec	Náboženské poměry v českých zemích v době konfesionalizace
24. 4.	Jiří Mikulec	Pobělohorská rekatolizace
1. 5.	VOLNO	(Svátek práce)
8. 5.	VOLNO	(Státní svátek)
15. 5.	Iveta Cermanová	Židovská komunita v raném novověku

Atestace:

ZS – zápočet (na základě písemného eseje na téma z problematiky přednášené v ZS)

LS – ústní komisionální zkouška (na základě problematiky přednášené v ZS a v LS)

Literatura ke studiu

Základní tituly

BOBKOVÁ, Lenka – ŠMAHEL, František (edd.), *Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012

BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel a kol., *Člověk českého raného novověku (16.–17. století)*, Praha 2007

BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010

CERMANOVÁ, Pavlína – NOVOTNÝ, Robert – SOUKUP, Pavel (edd.), *Husitské století*, Praha 2014

SOMMER, Petr – TŘEŠTÍK, Dušan – ŽEMLIČKA, Josef (edd.), *Přemyslovci. Budování státu*, Praha 2009

ŠEDIVÁ KOLDINSKÁ, Marie – CERMAN, Ivo a kol., *Základní problémy studia raného novověku*, Praha 2013

ŠMAHEL, František – NODL Martin (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002

Obor církevní dějiny

- Angenendt Arnold, Německá medievistika o náboženství, církvi a liturgii, *ČČH* 100/4, 2002, s. 741–773
- Hanuš Jiří, *Pozvání ke studiu církevních dějin*, Brno 1999
- Hanuš Jiří (ed.), *Ekumenické církevní dějepisectví. Dějiny, analýzy, perspektivy*, Brno 2003 (Historia ecclesiastica 12)
- Hledíková Zdeňka, Die böhmische Kirchengeschichte des Mittelalters nach 1945, in: F. Šmahel (ed.), *Tschechische Mittelalterforschung 1990-2002*, Praha 2003, s. 97-124
- Jan Libor (ed.), *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století*, Brno 2000
- Kadlec Jaroslav, *Přehled českých církevních dějin, I*, Praha 1991

Christianizace

- Berendová Nora (ed.), *Christianizace a utváření křesťanské monarchie. Skandinávie, střední Evropa a Rus v období 10.–12. století*, Praha 2013
- Čajka František, *Církevněslovanská legenda o svaté Anastázii*, Praha 2011
- Dvorník František, *Zrod střední a východní Evropy: mezi Byzancí a Římem*, Praha 2008
- Hasil Jan, Archeologie a obraz počátků křesťanství v Čechách, in: Jakub Izdný a kol., *Ludmila: Kněžna a světiice*, Praha 2020, s. 109–134.
- Izdný Jakub, Nesmiřitelný nebo potřebný nepřítel?: obraz druhého náboženství v době christianizace střední Evropy, *Historický obzor* 25, č. 11/12, 2014, s. 257–262
- Kalhous, David, Slovanské písemnictví a liturgie 10. a 11. věku, *ČČH* 108/1, 2010, s. 1-33
- Mareš František Václav (ed.), *Cyrilometodějská tradice a slavistika*, Praha 2000
- Sommer Petr, *Začátky křesťanství v Čechách. Kapitoly z dějin raně středověké duchovní kultury*, Praha 2001
- Sommer Petr (ed.), *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*, Praha 2006
- Sommer Petr, *Svatý Prokop: Z počátků českého státu a církve*, Praha 2007
- Svatý Vojtěch, Čechové a Evropa*, edd. Dušan Třeštík – Josef Žemlička, Praha 1998

Poutnictví jako kulturní praxe

- Hrdina Jan, Civis peregrinus Bohemicus. Fernwallfahrten böhmischen Bürger im Spätmittelalter, in: *Roma – Praga. Praha – Řím: Omaggio a Zdeňka Hledíková*, edd. Kateřina Bobková-Valentová – Eva Doležalová – Eva Chodějovská – Zdeněk Hojda – Martin Svatoš, Praha 2009, s. 173-187
- Małysz Bohdan, *Najstarsza czeska relacja podróznicza*, Czeski Cieszyn 2004
- Svátek Jaroslav, Zbožné cestování. Katolické a utrakvistické poutnictví, in: *Husitské re-formace. Proměna kulturního kódu v 15. století*, edd. Pavlína Cermanová – Pavel Soukup, Praha 2019, s. 201-225
- Wallfahrt und Reformation – Pout' a reformace. Zur Veränderung religiöser Praxis in Deutschland und Böhmen in den Umbrüchen der Frühen Neuzeit*, edd. Jan Hrdina – Hartmut Kühne – Thomas Müller, Frankfurt am Main 2007 (zejména studie Blanky Zilynské, Ansichten der böhmischen Utraquisten der 15. Jahrhunderts zur Wallfahrt)

Farní síť vrcholného a pozdního středověku

- Hledíková Zdeňka, Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách, *Folia historica Bohemica* 7, 1984, s. 43-99
- Hledíková Zdeňka, Venkovské děkanáty ve středověkých Čechách, in: *Poceta Karlu Malému k 65. narozeninám*, Praha 1995, s. 112-123
- Hrdina Jan – Zilynská Blanka (edd.), *Církevní topografie a farní síť pražské církevní provincie v pozdním středověku* (Colloquia mediaevalia Pragensia 8), Praha 2007
- Jokeš Petr, *Farní organizace na středověké západní Moravě*, Brno 2011

Schmidt Ondřej, Farní síť plzeňského děkanátu do doby husitské, *Mediaevalia Historica Bohemica* 18/1, 2015, s. 7-99

Monasticism

Buben Milan M., *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, I, Praha 2002 a další svazky

Čornejová Ivana (ed.), *Úloha církevních řádů při pobělohorské rekatolizaci*, Praha 2003

Hledíková Zdeňka, *Svět české středověké církve*, Praha 2010

Vlček Pavel – Sommer Petr – Foltýn Dušan, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1998

Středověké hereze

Lambert Malcolm, *Středověká hereze*, Praha 2000

Molnár Amedeo, *Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru*, Praha 1991 (2 vydání).

Šmahel František – Müller-Luckner Elisabeth (Hgg.), *Häresie und vorzeitige Reformation im Spätmittelalter*, München 1998 (Schriften des Historischen Kollegs ; Kolloquien 39)

Tomeček Marek, Kacíř, *Církevní dějiny* 8/18, 2015, s. 61-82

Zbiral David, *Největší hereze. Dualismus, učenecká vyprávění o katarství a budování křesťanské Evropy*, Praha 2007

Utrkvistická církev do konce středověku

Elbel Petr, Správa utrkvistické církve na Moravě mezi husitskou revolucí a reformací, in: L. Bobková – J. Konvičná (edd.), *Korunní země v dějinách čes. státu IV, Náboženský život a církevní poměry v zemích Koruny české ve 14.–17. století*, Praha 2009, s. 126–144

Holeton David Ralph, Liturgický život české reformace, in: K. Horníčková – M. Šroněk (eds.), *Umění české reformace (1380–1620)*, Praha 2010, s. 219–233

Macek Josef, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001

Šmahel František, Pražská církevní provincie ve víru husitské revoluce, *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 31/1 (1991), 107–115

Zilynská Blanka, Utrkvistická církevní správa a možnosti jejího studia, in: *Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku*, *AUC-PhH* 2, 1999, *Z PVH XV* (Praha 2003), s. 29–53

Zilynská Blanka: Kališnická církev, in: Pavlína Cermanová – Robert Novotný – Pavel Soukup (eds.), *Husitské století*, Praha 2014, s. 586–605

Reformace

Just Jiří – Nešpor Zdeněk R. – Matějka Ondřej a kol., *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009

Kadlec Jaroslav, *Přehled českých církevních dějin*, I–II, Praha 1991

Kavka František – Skýbová Anna, *Husitský epilog na koncilu tridentském a původní koncept rekatolizace Čech*, Praha 1968

Macek Josef, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001

Rekatolizace

Louthan Howard, *Obracení Čech na víru aneb rekatolizace po dobrém a po zlém*, Praha 2011

Mikulec Jiří, *31. 7. 1627 – Rekatolizace šlechty v Čechách. Čí je země, toho je i náboženství*, Praha 2005

Zemek Petr, Protireformace, rekatolizace, katolická reforma či konfesionalizace? Jak nazvat procesy probíhající v západním křesťanstvu raného novověku, *Studia Comeniana et Historica* 36, 2006, č. 75-76, s. 227-234

Exil

- Bečková Marta. *Jan Amos Komenský a Polsko*, Studie ČSAV 5, Praha 1983.
- Bednařík Karel – Havelková Věra. *Česky psané závěti z fondu státního archivu v Dráždanech*, Sborník archivních prací 34, 1984, s. 439–511
- Bobková Lenka, *Exulant*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 297–326
- Bobková Lenka. *Emigrace, exil, reemigrace*, in: *Základní problémy studia raného novověku*, edd. Marie Koldinská - Ivo Cerman, Praha 2013, s. 534–558.
- Heřmánek Pavel, *Jan Amos Komenský a Kristina Poniatovská*, Praha 2015
- Hrubá Michaela (ed.), *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku*, Ústí nad Labem 2001
- Kadeřábek Josef. *Nerovný boj o víru? Město Slaný a Martinicové v letech 1602–1665*, Praha: Karolinum 2018.
- Knoz Tomáš. *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, středoevropské souřadnice, obecné aspekty*, Brno 2006.“
- Kortus Oldřich. *Pobělohorskí exulanti za saského vpádu v letech 1631 a 1632*, in: *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru*, Ústí na Orlicích 2008 s. 235–248.
- Lisá Martina, *Die Chronik des Václav Nosidlo von Geblice*, Stuttgart 2014
- Náboženský život a církevní poměry v zemích Koruny české ve 14.–17. století*, edd. Lenka Bobková – Jana Konvičná (= Korunní země v dějinách českého státu IV), Praha 2009
- Polišenský Josef, *Komenský, muž labyrintů a naděje*, Praha 1996
- Schunka, Alexander, *Gäste, die blieben. Zuwanderer in Kursachsen und der Oberlausitz im 17. und frühen 18. Jahrhundert*, Hamburg 2006
- Štěříková Edita, *Exulantská útočiště v Lužici a Sasku*, Praha 2004
- Štěříková Edita, *Pozvání do Slezska. Vznik prvních českých emigrantských kolonií v 18. století v pruském Slezsku*, Praha 2001
- Urbánek Vladimír, *Patriotismus pobělohorského exilu*, Historické listy 4, 1995, s. 3–6
- Urbánek Vladimír, *Eschatologie, vědění a politika: příspěvek k dějinám myšlení pobělohorského exilu*, České Budějovice 2008
- Wäntig Wulf, *Der Weg ins Exil – der Weg in den Mythos. Böhmisches Emigranten als „Exulanten“ in der oberlausitzischen Geschichte und Historiographie*, in: *Die Oberlausitz im frühneuzeitlichen Mitteleuropa. Beziehungen – Strukturen – Prozesse*, hrsg. von Joachim Bahlcke, Stuttgart 2006, s. 191–217.
- Wäntig Wulf, *Grenzerfahrungen. Böhmisches Exulanten im 17. Jahrhundert*, Konstanz 2007 (=Konflikte und Kultur – Historische Perspektiven, Bd. 14)
- Wenzel Cornelia. *Exulanten in Görlitz im 17. Jahrhundert*, in: *Die Besiedlung der Neißeregion. Urgeschichte – Mittelalter – Neuzeit*, hrsg. von Günter Oettel - Volker Dudeck, Zittau 1995, s. 108–118.

Židovská komunita ve středověku a raném novověku

- Doležalová Eva (ed.), *Juden in der mittelalterlichen Stadt. Der städtische Raum im Mittelalter – Ort des Zusammenlebens oder des Konflikts?*, Praha 2015 (= Colloquia mediævalia Pragensia 7)
- Doležalová Eva, *Židé v českých zemích za panování Lucemburků*, in: Lenka Bobková – František Šmahel (eds.), *Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012, s. 679–687
- Katz Jacob, *Tradition and Crisis. Jewish Society at the End of the Middle Ages*, New York 1993
- Prameny k dějinám Židů v Čechách a na Moravě ve středověku: od počátků do roku 1347*, Praha 2015 (=Archiv český XLI)
- Putík Alexandr, *Dějiny Židů v českých zemích v 10.–18. století*, Praha 2015

- Rubešová Markéta Pnina, Právní postavení Židů ve středověké Evropě, in: Jiřina Šedinová (ed.), *Dialog myšlenkových proudů středověkého judaismu: mezi integrací a izolací*, Praha 2011, s. 22–89
- Seibt Ferdinand (ed.), *Die Juden in den böhmischen Ländern*, München-Wien 1983
- Soukup Daniel, Obraz Židů v českém kazatelství přelomu 17. a 18. století: předběžné poznámky, *Bohemica litteraria* 19/1, 2016, s. 72–106
- Štěpán Václav, Die gesellschaftliche und rechtliche Stellung der Juden in Mähren in der vorhussitischen Zeit, *Judaica Bohemiae* 28/1–2, 1992, s. 3–21
- Teufel Helmut – Kocman Pavel – Putík Alexandr – Cermanová Iveta (edd.), *Individuum und Gemeinde. Juden in Böhmen, Mähren und Schlesien 1520 bis 1848 / Jedinec a obec. Židé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1520–1848* (= *Judaica Bohemiae* 46/2011, Supplementum), Praha – Brno 2011
- Teufel Helmut – Kocman Pavel – Řepa Milan, "Avigdor, Benesch, Gitl": *Juden in Böhmen, Mähren und Schlesien im Mittelalter*, Brno 2016